

17. *Quænam sit propria devotionis promptitudo.* — In hoc ergo sensu, verum est devotionem consistere in promptitudine ad divinum obsequium, non vero in promptitudine ad eliciendum ipsum actum devotionis, seu voluntatem illam generalem tradendi se divino obsequio; sive enim hæc eliciatur prompte, sive ægre et difficulter, si tamen eliciatur, et constanter retineatur, ipsa reddet hominem promptum ad actus particulares divini obsequii; voluntas enim quamdiu in neutram partem deliberat vel afficitur, non est prompta ad aliquod munus præstandum; at postquam decrevit, et se offert ad aliquod munus, ex vi illius actus prompta est, si actus vel virtus ejus duret, et non mutetur. Unde in hoc sensu fatemur, devotionem consistere in promptitudine ad divinum obsequium; sed inde non sequitur, non consistere in actu; nam illa promptitudo formaliter sumpta nihil aliud est quam actus ille quem explicuimus. Nec refert quod, stante illo actu, possit aliquis sentire difficultatem in exequendis actibus divini obsequii, propter desuetudinem, vel alia impedimenta corporis, vel inferioris appetitus, aut daemonis; nam hoc est extrinsecum et per accidens; nos autem consideramus id quod actus ille per se confert. Unde distinguere possumus duplum promptitudinem: unam appellamus deliberationis, et est illa quam præbet ille affectus quem explicuimus; aliam vocare possumus habitum, vel dispositionem operantis, sub qua comprehendimus tam illam quæ provenire potest ex habitu et positiva inclinatione ejus, quam illam quæ ex ablatione impedimentorum evenire solet. Priorem ergo censemus substantialem, et per se pertinentem ad devotionem, et positam esse in nostra potestate cum gratia divina, quia deliberatio propositi et affectus in nostra potestate est. Posteriorem vero reputamus extrinsecam et accidentalem, et non esse per se necessariam ad veram devotionem, licet ad ejus facilitatem et durationem multum conferat.

18. *Altera devotionis promptitudo ex animi ad res divinas affectu proveniens, quæ solet etiam appellari devotio.* — Superest dicendum de alia promptitudine, quæ ex delectatione, suavitate, seu gusto spirituali provenit. Constat enim ex Scriptura, Patribus, ac experientia, ex affectu ad Deum vel res divinas oriri in animo suavitatem quamdam, vel delectationem, quam etiam spiritualem consolacionem mystici Theologi vocant. Constat etiam

hoc genus consolationis, seu gaudii per se multum conferre ad promptitudinem operationis, quia ea, quæ delectabiliter ac suavitatem facimus, promptius et faciliter præstamus. Hinc ergo solet etiam hæc suavitas nomine devotionis appellari, praesertim quando non solum in voluntate, sed etiam in appetitu et corpore percipitur, juxta illud: *Cor meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum;* et illud: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.* Hoc modo videtur devotionem sumpsisse Bernard. serm. 1 de Nativit. Domini, cum dixit: *Res cordis est gratia devotionis, quam querimus,* de qua infra ait esse, *hilaritatem mentis, et dulcedinem spiritualis gratiae, qua bona opera conduntur.* Et latius, serm. 3 de Circumcis., dixit: *Jam vero cum in his diu fueris exercitatus, roga dari tibi devotionis lumen, diem serenissimam, et sabbatum mentis, in quo tanquam emeritus miles, in laboribus universis vivas absque labore, dilatato nimis cordi currere viam mandatorum Dei, ut quod prius cum amaritudine et coactione tui spiritus faciebas, de cætero jam cum summa dulcedine pergas et delectatione.* Et infra: *Qui exercitatos habent sensus devotionis hujus fruuntur jucunditate.* Eodem modo videtur devotionis vox uti Bonav. t. 2 Opuse, de Processu reli., lib. 7, c. 16, ubi varias ponit radices devotionis, et tandem dicit: *Cum devotio sit piæ affectionis pinguedo, et magis se habeat ad effectum quam ad intellectum, perfecta tamen non est devotio sine lumine intellectus.*

19. *Duo animadvertisuntur circa promptitudinem istam, nimis diversam esse ab affectu colendi Deum, et hanc substantialem, illam vero accidentalem dici posse.* — De hac ergo promptitudine, seu suavitate duo dicenda sunt. Primum est, esse quid distinctum ab illo affectu colendi Deum, quem hactenus explicuimus; nam, ut constat, potest ille actus liberatus esse in nobis sine hoc gusto, vel suavitate, unde hæc suavitas non semper est in potestate nostra, etiam ex gratia, ut infra dicimus. Ille vero affectus est in nostra potestate cum divina gratia, quæ ad illum semper parata est. Quia ille affectus est per se necessarius ad virtutem; hæc autem suavitas non est ita necessaria: unde ille est proprius actus noster, hæc vero magis se habet ad modum passionis; nam, licet ad illam physique ac vitaliter concurredamus, tamen vel libera non est, vel saltem non est in se libera, nec per se primo fit, sed resultat ex aliquo

actu tanquam proprietas ejus, ut cap. 8 dicemus. Secundum quod dicimus, est nomen devotionis videri æquivocum, et interdum pro illo affectu supra explicato sumi, interdum pro hac mentis dulcedine. Hoc vero parum refert, quia solum spectat ad usum vocis; nos vero, ut sine æquivocatione loquamur, priorem vocabimus substantialem devotionem, posteriorem vero accidentalem; nam revera in priori consistit substantia virtutis, posterior vero est accidentis ejus, ideoque D. Thomas hanc posteriorem posuit, ut effectum devotionis, et proprio nomine spiritualem lætitiam appellavit in dicta q. 82, art. 4. At vero in art. 4 priorem vocavit, devotionem simpliciter. Quam mihi videtur recte significasse Gregorius, lib. 4, in primum Regum, suo cap. 4, circa illa verba cap. 9: *Sacrificium est populi in excelso,* cum dixit: *Hostia mentis ejus devotio est, tunc enim carnalia nostra destruimus, cum ardenti devotione ad cælestia sublevamur.* Per illum enim actum, quo anima se offert ad Dei famulatum, recte dicitur se hostiam consecrare et sacrificare Deo; illa ergo est proprie et simpliciter mentis devotio; alia vero suavitas potius est veluti consequens ad sacrificium, et ideo accidentiarum devotionem eam appellamus.

CAPUT VII.

SITNE DEVOTIO SEMPER ACTUS RELIGIONIS, ET QUOMODO AD ALIOS ACTUS QUI IN ORATIONEM MENTALEM INTERVENIUNT COMPARRETUR?

1. *Quæstionis declaratio.* — Ex dictis in superiori capite, facile constat devotionem esse posse actum religionis, quia versatur circa propriam materiam religionis, qui est cultus Dei, et potest tendere in illum sub ratione cultus, et in cætera omnia, solum quatenus huic cultui deserviunt; ergo talis affectus religionis sine dubio est, nam ejusdem virtutis est affici ad objectum suum sub generali ratione propositum, vel proponere generatim sic studiose operari, et in particulari opera talis virtutis exercere. Unde hoc non est proprium religionis, sed cum proportione inventitur in omni virtute, sicut de justitia D. Thomas, d. art. 2, exemplum posuit, et est eadem ratio de temperantia, et quacumque alia virtute; sicut enim Theologi, in materia de Pœnitentia, docent unamquamque virtutem elicere actum doloris de peccato contra propriam honestatem commisso, et sub propria illius ratio-

ne, ita docent propositum generale vivendi temperate vel servandi justitiam sub tali propria honestate ad unamquamque virtutem pertinere. Sic ergo ad religionem spectat affectus generalis ad divinum cultum, qui devotio dicitur, quia per illum homo se Deo devovet. Duo ergo hic explicanda supersunt: unum est, an devotio possit etiam esse actus alterius virtutis extra religionem; alterum est, an intra religionem ipsam devotio sit tantum unus actus, vel possit esse multiplex, tractando proprie de substanciali devotione, omissa nunc delectatione aut suavitate.

2. *Rationes dulitandi circa primam partem questionis.* — *Prima ratio.* — *Secunda.* — *Tertia.* — Circa primum punctum triplex ratio dubitandi occurrit. Prima sumitur ex virtute obedientiae, cuius officium est divinam voluntatem Dei in omnibus implere, quæ tamen impletur per ejusdem Dei famulatum; imo potissimum famulatus servi est implere domini voluntatem; ergo illa oblatio voluntaria et promptitudo ad obedientiam maxime spectat. Hinc D. Ambros., lib. 1 de Abraham, c. 2, promptitudinem Abrahæ ad obediendum Deo volunti, devotionem appellat, quam vocat virtutem ordine primam, et fundamentum cæterarum: *Meritoque (inquit) hanc primum ab eo exegit Deus dicens: Exi de terra tua, et de cognatione tua, etc.* Secundo, multo magis et perfectius videtur devotio ad charitatem spectare, nam illa est quæ maxime promptam reddit hominis voluntatem ad omne Dei obsequium; ut enim Paulus ait, 1 ad Corinth. 3: *Charitas patiens est, benigna est, etc.;* unde etiam ad ipsum divinum cultum exhibendum ipsa est quæ promptitudinem et facilitatem tribuit; ergo devotio potius est actus charitatis quam religionis. Unde Bernardus, in serm. 24 in Cantica, circa id: *Recti diligunt te,* devotionem dicit esse *animam fidei,* quod est proprium charitatis: *Si quedam (inquit) anima fidei ipsa devotio est, quid erit fides quæ non operatur ex devotione, nisi cadaver examine?* Et Gregorius, in illa verba cap. 9 lib. 1 Regum: *Sacrificium est populi in excelso,* sic inquit: *Devotionis affectus, mentis est cibus;* et statim declarat, *hunc mentis cibum esse amorem conditoris.* Tertio, actus generalis, quo aliquis vult promptus esse ad omnia studia virtutis, est verus actus devotionis, nam per illum homo se devovet et dedicat virtuti et honestati. Et tamen non est actus religionis, quia honestatem ipsius religionis et aliarum virtutum sub generali ratione am-

pleteatur; ergo non est devotio proprius religionis actus.

3. *Posita difficultas endatur.* — Resolutio hujus puneti videtur pendere ex usu vocis. Unde dicendum est, interdum devotionis nomen attribui affectui alterius virtutis, specialiter ratione ac modo appropriari religioni, sive esse proprium actum ejus. Ut hoc declaretur, adverbio verbum *devoveo*, unde devotio dicta est, propriissime significare actionem ad alterum, sicut *voveo*, aut *promitto*; nam, sicut promissio fit alieui, ita etiam devotio dicit actum ad alterum. Unde fit ut interdum dici soleat respectu creaturarum, praesertim cum aliquo addito. Sic falsa et vitiosa devotio est in gentili ad idolum, ut dixit D. Thomas, d. art. 1. Aliqua etiam honesta devotio est ad personam creatam, ut ad Beatisimam Virginem, vel ad aliquem Sanctum. Et inter homines solet aliquando haec vox usurpari modo magis civili vel humano. Simpliciter autem et quasi per antonomasiam usurpata est a Theologis devotionis vox, ita ut dicat respectum ad Deum, et ideo aliquando omnis affectus pius et honestus erga Deum solet devotionis nomine significari. Quomodo videtur dixisse Augustinus, ut supra retuli, lib. de Spir. et anim., c. 50 : *Devotio est pius et humilis affectus ad Deum, humilis, ex conscientia infirmitatis proprie, pius, ex consideratione divinæ clementiæ.* Et Amb., lib. 1 de Abel, c. 6, devotionis humanæ officia tribus contineri dixit, fide, studio virtutis, et operatione, quamvis hoc possit intelligi de officiis quae per devotionem imperantur. Affectus ergo qui tendunt ad Deum, quique in Deo ipso sistunt, et ejus bonum vel honorem procurant, possunt devotionis nomine significari; quia vero illi plures esse possunt, per illos breviter discurrere oportet, ut quid sit religionis proprium colligamus.

4. *Varii affectus devotionis ad Deum, quorum primus est voluntas credendi.* — *Ille affectus voluntatis sicut et affectus spei proprie devotionis rationem non habent.* — Primo igitur voluntas credendi devotio appellari potest, quatenus est pius et humilis affectus ad Deum, vel revelantem, vel etiam revelatum; unde Paulus dixit esse captivitatem intellectus in obsequium Christi, 2 ad Corinth. 10. Tamen quia hic affectus formaliter non respicit obsequium vel bonum ipsius Dei, ut supra dixi, deficit a proprietate devotionis. Idem dicere possumus de affectu spei, per quem homo immediate ac formaliter magis amat Deum

sibi quam propter se. Unde licet ex vi illius virtutis possit quis habere affectum universalem pie vivendi, ac serviendi Deo in omnibus, quatenus hoc necessarium est ad beatitudinem obtinendam, qui affectus valde similis videtur devotioni, tamen a perfectione, et proprietate illius deficit, quia non tam est ad alterum quam ad se.

5. *Idem est de affectu obedientiae.* — Rursus ex eodem capite, affectus obedientiae, ut precise ac formaliter est a tali virtute, deficit a ratione devotionis, quia illa virtus non est proprie ad alterum, respiciendo ad illius bonum vel honorem, sed solum ad precepti obligationem, ut supra declaratum est. Unde ipsam obedientia per religionem Deo ipsi devovetur, et quasi imperatur a devotione, atque ita solvit prima ratio dubitandi, qua concludit, generali etiam nomine, voluntatem obediendi dici etiam devotionem, non tamen in ea proprietate in qua nunc loquimur. Maxime quia devotio plura amplectitur, praescindens (ut sic dicam) a precepto, et ad ipsum Dei famulatum respiciens, et ad hunc ipsum finem amplectens etiam observationem precepti. Ambrosius autem, etiato loco, vel loquitur de devotione generali, vel certe magis videtur loqui de proposito ac deliberatione sequendi Deum, et relinquendi patriam et omnia ad colendum ipsum, qui affectus ad religionem spectat, meritoque devotio dici potest. Cui consonat quod ex Genesi et historiis colligitur, Abraham exivisse de terra sua, ut vitaret occasionem idolatriæ, quae inter cognatos suos et vicinos eo tempore serpere ut augeri coepit; ergo ex affectu ad veri Dei cultum egressus est. Hic autem est affectus devotionis ac religionis.

6. De alio vero actu generalis propositi studiose vivendi, si hoc studium virtutis ad cultum et honorem Dei referatur, fatemur esse actum religionis, quae ex suo motivo velle et imperare potest actus aliarum virtutum. Si vero propositum illud est omnino absolutum, ut sic dicam, id est, si ad alteram personam non refertur, et solum sistit in honestate in communi, sic non nisi impropriissime dici potest devotio, ut ex dictis constat. An vero ille actus, cum sit honestus, pertineat ad aliquem habitum virtutis, et quis ille sit, tetigimus sufficienter in materia de Pœnitentia.

7. *Secunda ratio dubitandi solvitur.* — Superest dicendum de actu charitatis, de quo

secunda ratio dubitandi procedebat. Diximus autem in superioribus, charitatem sub proprio motivo immediate versari posse circa totam materiam religionis, nam potest amare ipsam divinam gloriam ex pura amicitia ad Deum, et benevolentia ac complacentia ad ipsam personam. Ex quo fit posse hominem ex puro motivo ejus velle obsequium et famulatum Dei, et querere gloriam ejus in omnibus; qui actus sine dubio videtur perfectissima devotio, imo eo perfectior quam similis affectus religionis, quo et nobilis habet motivum, et optimo ac connaturali modo imperare potest ipsum affectum religionis. Et in hoc fortasse sensu dixit Bernardus, Epist. 41: *Implet charitas legem servi, cum insundit devotionem: porro timori adjuncta devotio ipsum non annullat, sed castificat.* Et de eodem loqui videtur idem Bernardus, sermone quodam in illud Sapient. 7: *Sapientiam non rincit malitia, cum ait: Temporis præteriti fructus est compunctio, ævi futuri fructus est devotio.* Nulla enim virtus ita proprie dicitur flos ævi futuri, sicut charitas. Item, si spectemus suavitatem seu delectationem illam, quam secum afferre solet devotio, ex nullo actu ita efficaciter sequitur, sicut ex affectu charitatis. Quapropter hic etiam potest convenienter dici nomen devotionis æquivocum esse, et utriusque actui posse accommodari; vel certe improibile non est perfectam devotionem utrumque affectum requiri, et affectum religionis tunc nomen devotionis mereri, quando affectus charitatis junctus est; sicut actus pœnitentiae tunc meretur nomen contritionis, quando amore informatur, et intellectus contemplatio tunc meretur nomen sapientiae, quando ex amore habet saporis suavitatem.

8. *Devotio in ordine ad Deum, respectum cum summissione dicit.* — Addo vero, nomen devotionis non solum importare respectum ad alterum, sed etiam indicare respectum subjectionis et summissionis, maxime cum simpliciter dicitur, et in ordine ad Deum, et ex hac parte magis proprie accommodari hanc vocem affectus religionis, quam charitatis. Quia religio formaliter respicit excellentiam et dominationem; charitas autem est amicitia, quae non respicit formaliter excellentiam, vel subjectionem, sed simpliciter honestatem, et unionem ratione illius.

9. *Pœnitentia proprius accedit ad devotionem, quam charitas.* — In hoc tamen videtur esse quedam major similitudo inter pœnitentia

tiam et religionem, ideoque voluntas illa offerendi se totum Deo ad satisfaciendum illi pro injurya illata proprius videtur dici posse devotio: unde Hugo, ut Alens., d. q. 26, memb. 1, art. 1, refert, dixit, *orationem esse devotionem ex compunctione procedentem.* Et Ecclesia, in quadam collecta feriæ quintæ hebdomadæ 4 Quadrag., sic orat: *Devotionem populi tui, quæsumus, Domine, benignus intendere, ut qui per abstinentiam macerantur in corpore, per fructum boni operis reficiantur in mente.* Ubi affectum pœnitentium devotionem appellat. Sed tamen hic affectus pœnitentiae non est per se devotio, sed solum occasione peccati, et ad satisfaciendum pro illo; devotio autem per se respicit subjectionem ad Deum, cui homo se devovet propter excellentiam ejus, ideoque respicit famulatum Dei, non satisfactionem. Unde si devotio interdum attribuitur pœnitentiae actibus, non formaliter, sed causaliter intelligitur, ut Alens. supra notavit, quia ex compunctione cordis, et corporis afflictione solet devotio generari, et hoc est quod Ecclesia in illa collecta orat.

10. *Circa secundam partem questionis initio positio, varie loquuntur Patres.* — In secundo puncto etiam invenientur variae locutiones Sanctorum, quibus fere confundunt devotionem cum oratione mentali, in qua omnes alii actus interni religionis comprehenduntur; cum externis enim actibus non oportet comparisonem facere, nam res satis nota est. Hugo ergo in verbis proxime citatis, *devotionem dicit esse orationem.* Et e converso Augustinus, lib. de Spir. et anim., c. 50: *Oratio (inquit) est mentis devotio.* Bonavent. etiam, tom. 2 Opusc., in ult. Opusc., c. ult., sub nomine devotionis multa tractat, quae orationi mentali, considerationi, et cuicunque mentis in Deum elevationi conveniunt. Ambros. etiam, lib. de Cain et Abel, devotio nomen vocat omnem affectum erga cultum Dei, sive orandi, sive sacrificandi, sive gratias agendi cum perpetua beneficiorum memoria, sive etiam cum obedientia futurorum. Et hoc sensu ait, *quod continua esse debet ac perpetua devotio.* Verumtamen haec et similia solum pertinent ad varium usum illius vocis, et ideo res breviter explicanda est, ut omnis ambiguitas vocis tollatur.

11. *Actus intellectus a devotione parantur, aliquando tamen causaliter nomine devotionis afficiuntur, vel etiam quia causantur ex illa.* — In actibus ergo mentalibus pertinentibus ad religionem vel mentalem orationem, sepa-

randi imprimis sunt actus intellectus, nam de illis constat a devotione distingui, quia, ut diximus, devotio in voluntate est. Unde, sive loquamur de meditatione, seu consideratione veritatis in intellectu existente, sive de petitione propria, prout est intellectualis locutio, illa non est devotio, quia per illos actus homo non se devovet Deo; quando ergo aliquis ex his actibus devotio appellatur, intelligitur, vel causaliter, ut si meditatio dicatur esse devotio, quia illam causat, et oratio seu petitio, quia illam impetrat; vel e converso est denominatio ab effectu, ut oratio causatur ex devotione; et sic fortasse dixit Augustinus orationem esse mentis devotionem. quia est ascensus ad Deum, seu subjectio ad Deum, quam causat devotio; vel certe dicitur devotio oratio, quia illam compleat et quasi impinguat, ut Alens. supra explicavit. Formaliter autem loquendo propria oratio, prout in intellectu est, et devotio, actus sunt distincti, et ita D. Thomas de illis tractavit. At vero loquendo de oratione mentali prout nunc de illa loquimur, includit non solum actum intellectus, sed etiam voluntatis, ut supra dixi, et hoc modo includit in se devotionem ut partem sui, seu ut unum ex praecipuis actibus divini cultus qui in illa exercentur, quod etiam satis per se notum est.

42. In voluntatis actibus affectus varii distinguuntur. — Ulterius vero est considerandum, in actibus voluntatis, qui in hoc exercitio interveniunt, quosdam esse veluti particulares affectus ad particulares actus divini cultus, quemdam vero esse, quem supra explicui, generalem affectum, quo homo vult se totum tradere divino cultui. Piores sunt plures, et unus ex praecipuis est affectus ipse orandi, vel meditandi, vel contemplandi, vel in universum familiariter tractandi et colloquendi cum Deo. Hic enim actus maxime excitatur et accenditur in oratione mentali; et licet sub aliqua ratione possit esse elicitus a charitate, ut si ex solo motivo amicitiae appetatur oratio, vel quia charitatem auget et fovet, vel quia est colloquium cum amico, quod ipsa amicitia ex se appetit, nihilominus per se et ex objecto ad religionem spectat, quia ille affectus comparatur ad orationem, sicut actus internus ad externum ejusdem virtutis, et quia est affectus ad quemdam cultum Dei, quo etiam maxime foveri solet ipse cultus Dei. Alius affectus religiosus erit propositum sacrificandi, communicandi, peregrinandi, vel aliquid simile faciendi in divi-

num honorem; hi enim omnes actus religiosi sunt, et in mentali oratione frequenter excitantur. Huc vero etiam spectant affectus ad alias virtutes, ut propositum servandi castitatem, temperantiam, exercendi misericordiam, humilitatem, et similes, quae, ut in divinam gloriam referuntur, ad religionem spectant, saltem imperative, et in mentali oratione exercentur.

43. *Inter affectus numeratos, ille proprius devotio dicitur, quo se aliquis divino cultui tradit, et generalis vocatur.* — Ex his ergo affectibus ille posterior qui generalis est, proprio solet appellari devotio; et quidem D. Thomas illum videtur intellexisse nomine devotionis, quando illum ponit ut particularem actum religionis: est enim sine dubio ab aliis distinctus. Nam, licet dicatur generalis, vel ratione universalissimae materiae, vel propter generalem causalitatem, quam inde participat, tamen reipsa est particularis, quia est actio particularis nostrae voluntatis, quae respicit illam materiam communem, ut objectum proprium et particulare, unde in illo differt ab aliis particularibus affectibus circa particulares cultus orandi, meditandi, etc. Quanta vero sit haec differentia, an, scilicet, sit specifica, et an sufficiat distinguere habitualem qualitatem, seu principium, parum nunc refert ad materiam moralem quam tractamus. Sed consulenda sunt dicta in primo tractatu, et generalia principia de distinctione habituum. Est autem ille actus quodammodo primus natura sua in tali virtute, quia, licet non sit necesse ut voluntas prius illum efficiat, quam alios particulares affectus ad hunc vel illum cultum, tamen ille est ordo magis connaturalis; nam ex consideratione divinae excellentiae, et debite subjectionis ad ipsum, primus affectus qui nascitur, est velle subjici Deo, et cultum debitum ei persolvere. Unde talis actus dici potest maxime internus religionis, quia et ab illa est immediate elicitus, et per se non est ex alio priori actu ejusdem virtutis, cum ipse sit primus, sed potius ipse comparatur ad alios affectus particulares divini cultus ad modum principii universalis moventis, ut tetigit D. Thomas, d. q. 82, a. 1, ad 1 et 2, quia voluntas finis movet ad ea quae sunt ad finem; intentio autem divini cultus, ut sic, comparatur ad voluntatem hujus vel illius cultus, tanquam voluntas finis ad voluntatem mediorum, quia licet non sint proprie media, sed particularia objecta contenta sub universali, servant tamen propor-

tionem. Unde etiam fit ut ille affectus universalis non prodeat in actus exteriore alias potentiarum, nisi mediante alio actu particuliari ejusdem voluntatis, quo vult vel applicare intellectum ad orandum, vel linguam et membra ad sacrificandum, etc. Quia actiones sunt circa particularia, et ideo voluntas non movet aliam potentiam, nisi per actus particulares ex parte materie.

44. *Cur ille actus generalis absolute devotio nominetur. — Particulares voluntatis affectus quomodo possint sub devotione comprehendendi. — Quinam inter particulares affectus magis ad devotionem accedant.* — Denique hac ratione ille actus generalis absolutam devotionis appellationem sibi vendicavit, quia cum generalis sit, omnia quodammodo complectitur, et per illum videtur homo dicere et devovere Deo se ipsum, quia non solum hanc vel illam materiam divini cultus appetit, sed simpli- citer divinum famulatum. Alii vero affectus particulares non sunt devotio in hac proprietate, sed habent propria nomina, seu species ad quas pertinent, ut affectus ad orationem sub oratione comprehenditur, et sic de aliis. Tamen, secundum quamdam rationem vel participationem ita interdum nominantur. Et ita loquitur Ambr. supra, et lib. de Abraham, c. 5, ubi etiam affectum hospitalitatis devotionem appellat, maxime cum sit ex fide, et reverentia in Deum. Ad tollendam vero equivocationem possent aliae dici devotiones particulares, quia limitatae sunt ad certas materias, ut dixi. Non omittam tamen advertere, inter hos particulares affectus, aliquos esse, qui virtute continent vel etiam efficiunt totum Dei famulatum, et traditionem sui ad illum, quibus magis proprie potest nomen devotionis attribui. Inter hos actus potissimum esse videtur affectus ad reli- giosum statum, et voluntas efficax illius, nam per illam revera se totum homo devovet divino famulatu. Deinde numerari potest affectus orationis diurnae, ac mentalis, prae- sum considerando orationem, non solum ut est quidam particularis Dei cultus, sed ut est fons, et origo totius devotionis, et omnis stu- diosi affectus in Deo colendo; sic enim ille affectus orationis quodammodo universalis est, et ideo maxime solet devotio nominari. Sed quidquid sit de usu et applicatione hujus vocis, semper manet formalis distinctio inter ipsos actus, quae satis explicata est. Unum hic superesse poterat dubium, quod attigit D. Thomas, d. q. 82, art. 2, ad 3, an devo-

tio possit esse erga Sanctos, et, si est, cuius virtutis actus sit. Sed in hoc, eodem modo loquendum est de devotione, quo supra de oratione ad Sanctos locuti sumus, et in universum de Dulia, et cultu Sanctorum supra, tract. 4, lib. 3, cap. 5, et 4 tom. tertiae partis, disput. 25.

CAPUT VIII.

QUAS CAUSAS VEL EFFECTUS HABEAT DEVOTIO, ET IN UNIVERSUM MENTALIS ORATIO?

1. *Duplex devotio proponitur, altera in actu humano consistens, et altera in quadam suavitate. — Hæc secunda devotio dupliciter in nobis, aut ante actionem liberam, vel cum illa, et quæ ante actionem est, potius initium devotionis, quam devotio dicitur.* — Conjungimus causas cum effectibus, quia, ut ex dis- cursu constabit, ita sunt conjunctæ, ut non possint separari commode; principius tamen de causis disseremus. Repetenda vero imprimis est distinctio devotionis supra insinuata; quod quædam consistit in actu hu- mano proprio et deliberato, alia se habet per modum passionis, et eujusdam delectationis ac suavitatis. Et quamvis illa prior sit præcipua et maxime propria devotio, tamen ad cognoscendam originem devotionis, et totius mentalis orationis, conduceat ab hac posteriori devotione incipere. Est ergo considerandum, delectationem illam spirituale dupliciter posse in nobis inveniri. Primo, ante omnem propriam actionem deliberatam mentis nostræ. Secundo, ex actione aliqua mentis deli- berata, et voluntate exercita. Prior modus notus est ex doctrina de Gratia, quia solet Deus, ante omnem deliberationem nostram, vel usum nostræ libertatis, prævenire nos, illuminando mentes, et tangendo corda, inspi- rando bonum, unde sicut interdum immittit timorem, ita etiam influit suavem et delectabilem affectum, saltem imperfectum, ad Deum vel res divinas: hoc enim modo movet et sub- levat Spiritus Sanctus mentes ad bene ope- randum quæcumque supernaturalia opera, ut docet Augustinus lib. 2 de Peccat. merit., cap. 17 et 19, et saepe alias. Quando ergo Deus infundit hanc suavitatem invitando ho- minem ad cultum suum, vel specialiter ad mentalem orationem, aut aliquid simile, non immerito potest ille affectus, licet nondum deliberatus, nec humanus, quatenus suaviter inclinat ad cultum Dei, appellari devotio, vel